

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

REACH A CLP

RNDr. Milada Vomastková, CSc.
MŽP - OEREŠ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace tohoto předmětu je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Přednáška č.8

Obsah přednášky

1. REACH
2. CLP
3. Nanomateriály a nanotechnologie

REACH - ÚVOD

1

Toto nařízení by mělo zajistit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a životního prostředí a volný pohyb látek samotných a obsažených v přípravcích a v předmětech a současně zvýšení konkurenceschopnosti a inovace. Toto nařízení by rovněž mělo podpořit rozvoj alternativních metod hodnocení rizik látek.

6

Toto nařízení by mělo přispět ke splnění strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM), přijatého dne 6. února 2006 v Dubaji.

78

Agentura by měla vydat pokyny pro stanovení priority látek, na něž se má vztahovat povolovací postup, aby zajistila, že rozhodnutí odrážejí potřeby společnosti a vědecké poznatky a vývoj.

Obsah nařízení

Nařízení se skládá z 15 Hlav jednotlivé hlavy obsahují dále kapitoly
17 příloh

HLAVA I OBECNÉ OTÁZKY

Kapitola 1

Účel, oblast působnosti a použití

Kapitola 2

Definice a obecné ustanovení

HLAVA II REGISTRACE LÁTEK

- Kapitola 1 Obecná povinnost registrace a požadavky na informace
- Kapitola 2 Látky považované za registrované
- Kapitola 3 Povinnost registrace a požadavky na informace pro některé typy izolovaných meziproductů
- Kapitola 4 Společná ustanovení pro všechny registrace
- Kapitola 5 Přejídná ustanovení pro zavedené a oznámené látky

HLAVA III

SDÍLENÍ ÚDAJŮ A ZAMEZENÍ ZBYTEČNÝM ZKOUŠKÁM

- Kapitola 1 Cíle a obecná pravidla
- Kapitola 2 Pravidla pro nezavedené látky a žadatele o registraci zavedených látek, kteří je neregistrovali předběžně
- Kapitola 3 Pravidla pro zavedené látky

HLAVA IV

INFORMACE V DODAVATELSKÉM ŘETĚZCI

HLAVA V
NÁSLEDNÍ UŽIVATELÉ

HLAVA VI HODNOCENÍ

- Kapitola 1   Hodnocení dokumentace
- Kapitola 2   Hodnocení látky
- Kapitola 3   Hodnocení meziproduktů
- Kapitola 4   Společná ustanovení

HLAVA VII POVOLOVÁNÍ

- Kapitola 1 Požadavek povolení
- Kapitola 2 Udělování povolení
- Kapitola 3 Povolení v dodavatelském řetězci

HLAVA VIII

OMEZENÍ VÝROBY, UVÁDĚNÍ NA TRH A POUŽÍVÁNÍ NĚKTERÝCH NEBEZPEČNÝCH LÁTEK A PŘÍPRAVKŮ

- Kapitola 1   Obecné otázky
- Kapitola 2   Řízení o omezení

HLAVA IX POPLATKY A PLATBY

HLAVA X AGENTURA

Evropská agentura pro chemické látky se zřizuje pro účely řízení a v určitých případech provádění technických, vědeckých a správních aspektů tohoto nařízení a pro zajištění jednotnosti v těchto aspektech na úrovni Společenství.

Složení Agentury

Agentura se skládá

- a) ze správní rady, která vykonává povinnosti stanovené v článku 78;
- b) z výkonného ředitele, který vykonává povinnosti stanovené v článku 83;
- c) z Výboru pro posuzování rizik, který odpovídá za přípravu stanoviska agentury k hodnocením, k žádostem o povolení, návrhům na omezení a návrhům na klasifikaci a označení podle hlavy XI a dalším otázkám vyplývajícím z uplatňování tohoto nařízení, které se týkají rizik pro lidské zdraví nebo životního prostředí
- d) z Výboru pro socioekonomickou analýzu, který odpovídá za přípravu stanoviska agentury k žádostem o povolení, návrhům na omezení a dalším otázkám vyplývajícím z uplatňování tohoto nařízení, které se týkají socioekonomického dopadu možných legislativních kroků týkajících se látek

- a) z Výboru členských států, který odpovídá za řešení možných rozdílných stanovisek k návrhům rozhodnutí předloženým agenturou nebo členskými státy podle hlavy VI a návrhům na identifikaci látek vzbuzujících mimořádné obavy, které mají podléhat postupu povolování podle hlavy VII
- b) z fóra pro výměnu informací o prosazování, které koordinuje síť orgánů členských států odpovědných za prosazování tohoto nařízení
- c) ze sekretariátu, který pracuje pod vedením výkonného ředitele a poskytuje technickou, vědeckou a správní podporu výborům a fóru a zajišťuje mezi nimi náležitou koordinaci. Vykonává rovněž práci agentury v rámci řízení o předběžné registraci, registraci a hodnocení, jakož i přípravu pokynů, údržbu databáze a poskytování informací
- d) z odvolacího senátu, který rozhoduje o odvoláních vůči rozhodnutím agentury

- Agentura poskytuje členským státům a orgánům Společenství co nejlepší vědeckou a technickou pomoc v otázkách týkajících se chemických látek, které spadají do její působnosti a které jí jsou předloženy podle tohoto nařízení.
- Výbory a fórum mohou zřizovat pracovní skupiny.

HLAVA XI SEZNAM KLASIFIKACÍ A OZNAČENÍ

HLAVA XII INFORMACE

**HLAVA XIII
PŘÍSLUŠNÉ ORGÁNY**

**HLAVA XIV
PROSAZOVÁNÍ**

**HLAVA XV
PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ**

PŘÍLOHA I

*OBECNÁ USTANOVENÍ O POSUZOVÁNÍ LÁTEK A VYPRACOVÁVÁNÍ ZPRÁV
O CHEMICKÉ BEZPEČNOSTI*

PŘÍLOHA II

POKYNY PRO SESTAVENÍ BEZPEČNOSTNÍCH LISTŮ

PŘÍLOHA III

KRITÉRIA PRO LÁTKY REGISTROVANÉ V MNOŽSTVÍ MEZI 1 A 10 TUNAMI

PŘÍLOHA IV

VÝJIMKY Z POVINNOSTI REGISTRACE PODLE ČL. 2 Odst. 7 písm. a)

PŘÍLOHA V

VÝJIMKY Z POVINNOSTI REGISTRACE PODLE ČL. 2 ODS. 7 PÍSM. b)

PŘÍLOHA VI

POŽADAVKY NA INFORMACE UVEDENÉ V ČLÁNKU 10

PŘÍLOHA VII

*STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY VYRÁBĚNÉ
NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 1 TUNY NEBO VĚTŠÍM 10*

PŘÍLOHA VIII

*DOPLŇKOVÉ STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY
VYRÁBĚNÉ NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 10 TUN NEBO VĚTŠÍM*

PŘÍLOHA IX

*DOPLŇKOVÉ STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY
VYRÁBĚNÉ NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 100 TUN NEBO VĚTŠÍM*

PŘÍLOHA X

*DOPLŇKOVÉ STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY
VYRÁBĚNÉ NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 1 000 TUN NEBO VĚTŠÍM*

PŘÍLOHA IX

*DOPLŇKOVÉ STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY
VYRÁBĚNÉ NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 100 TUN NEBO VĚTŠÍM*

PŘÍLOHA X

*DOPLŇKOVÉ STANDARDNÍ POŽADAVKY NA INFORMACE PRO LÁTKY
VYRÁBĚNÉ NEBO DOVÁŽENÉ V MNOŽSTVÍ 1 000 TUN NEBO VĚTŠÍM*

PŘÍLOHA XI

*OBECNÁ PRAVIDLA PRO ODCHYLKY OD STANDARDNÍHO REŽIMU
ZKOUŠEK PODLE PŘÍLOH VII AŽ X*

PŘÍLOHA XII

*OBECNÉ POKYNY PRO NÁSLEDNÉ UŽIVATELE K POSUZOVÁNÍ LÁTEK
A VYPRACOVÁVÁNÍ ZPRÁV O CHEMICKÉ BEZPEČNOSTI*

PŘÍLOHA XIII

*KRITÉRIA PRO IDENTIFIKACI PERZISTENTNÍCH, BIOAKUMULATIVNÍCH
A TOXICKÝCH LÁTEK A VYSOCE PERZISTENTNÍCH A VYSOCE
BIOAKUMULATIVNÍCH LÁTEK*

PŘÍLOHA XIV

SEZNAM LÁTEK PODLÉHAJÍCÍCH POVOLENÍ

PŘÍLOHA XV
DOKUMENTACE

PŘÍLOHA XVI
SOCIOEKONOMICKÁ ANALÝZA

PŘÍLOHA XVII
OMEZENÍ VÝROBY, UVÁDĚNÍ NA TRH A POUŽÍVÁNÍ NĚKTERÝCH
NEBEZPEČNÝCH LÁTEK, PŘÍPRAVKŮ A PŘEDMĚTŮ

CLP – ÚVOD

- ✓ toto nařízení by mělo zajistit vysokou úroveň ochrany lidského zdraví a životního prostředí i volný pohyb chemických látek, směsí a některých specifických předmětů a současně by mělo podpořit konkurenceschopnost a inovace.
- ✓ efektivního fungování vnitřního trhu s látkami, směsmi a zmíněnými předměty lze dosáhnout pouze tehdy, pokud se požadavky na ně kladené nebudou mezi jednotlivými členskými státy výrazně lišit.
- ✓ CLP zavádí systém GHS – (globálně harmonizovaný systém pro klasifikaci, balení a označování) prostřednictvím nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 do evropské legislativy, a to v návaznosti na nařízení č. 1907/2006 od 20.1.2009

HLAVA I

OBECNÉ OTÁZKY

HLAVA II

KLASIFIKACE NEBEZPEČNOSTI

- Kapitola 1 Zjišťování a přezkum informací
- Kapitola 2 Hodnocení informací o nebezpečnosti a rozhodnutí o klasifikaci

HLAVA III

INFORMOVÁNÍ NEBEZPEČNOSTI PROSTŘEDNICTVÍM OZNAČENÍ

- Kapitola 1   Obsah štítku
- Kapitola 2   Používání štítků

HLAVA IV

OBALY

HLAVA V

HARMONIZACE KLASIFIKACE A OZNAČOVÁNÍ LÁTEK A SEZNAM KLASIFIKACÍ A OZNAČENÍ

- Kapitola 1 Stanovení harmonizované klasifikace a označování látek
- Kapitola 2 Seznam klasifikací a označování

HLAVA V

PŘÍSLUŠNÉ ORGÁNY A PROSAZOVÁNÍ

PŘÍLOHY

- Příloha 1 Klasifikace a označování nebezpečných látek a směsí
- Příloha 2 Zvláštní předpisy pro označování a balení některých látek a směsí
- Příloha 3 Přehled standardních vět o nebezpečnosti, doplňujících informací o nebezpečnosti a doplňujících údajů na štítku
- Příloha 4 Přehled pokynů pro bezpečné zacházení
- Příloha 5 Výstražné symboly nebezpečnosti

NANOMATERIÁLY A NANOTECHNOLOGIE

ÚVOD

Název je znamená zmenšení 10^{-9} rozměru, tj. jedna miliardtina základní jednotky.

Mezi nejvíce rozšířené chemické látky, které se vyskytují ve formě nano patří: tvořen pomocí předpony „nano“ – z řeckého „trpaslík“. Tato předpona

uhlík

křemík

stříbro

oxid titaničitý

uhličitan vápenatý

DEFINICE

- ✓ skládá se z částic, které splňují alespoň jednu z následujících podmínek:
- ✓ alespoň jeden rozměr je v rozmezí 1 – 100 nm a těchto částic je více než 50 %
- ✓ vnitřní nebo povrchová struktura se v jednom nebo více rozměrech nachází v rozmezí 1 – 100 nm
- ✓ specifický povrch objemu je větší než $60\text{m}^2/\text{cm}^3$

NANOTECHNOLOGIE

Jsou technologie o velmi malých rozměrech, měřitelných v nanorozměrech. Jsou to technologie – návrh, charakterizace, produkce a aplikace struktur, zařízení a systémů řízením tvaru a velikosti v nanorozměrech.

TERMINOLOGIE

Nanorozměr - rozměr ve velikosti nano

Jsou to technologie – návrh, charakterizace, produkce a aplikace struktur, zařízení a systémů řízením tvaru a velikosti v nanorozměrech.

Nanoobjekt - materiál s jedním, dvěma nebo třemi rozměry v nanorozměru.

Nanočástice - nanoobjekt se všemi třemi vnějšími rozměry v nanoměřítku.

A jak to všechno začalo?

- 1959** Richard Feynmon: There´s Plenty of Room at the Bottom
- 1986** Eric Drexler: Engines of Creation. The Coming Era of nanotechnology.
- 5.října 2010** Andre Konstantinov Geim a Konstantin Novoselov obdrželi Nobelovu cenu za fyziku za „ohromující experimenty s dvourozměrným materiálem grafenem“.

- 1905** A. Eistein
- 1931** Max Knoll, Ernst Ruska vyvinuli elektronový mikroskop
- 1959** Richard Frynman předkládá první vizi nanotechnologie
- 1981** první článek o nanotechnologii ve vědeckém časopise
- 1985** R. Smalley, H. Kroto a R. Curl – objev fullerenu
- 2000** rozluštění lidského genomu – první nanomotorek na bázi DNA (Bell Labs)
- 2000** americký prezident B. Clinton vyhlašuje program National Nanotechnology Initiative
- 2002** první mezinárodní konference o nanotechnologiích
- 2004** Andreé Rode, John Giopintzakos – objevili pátou formu C – nanopěnu, která má feromagnetické vlastnosti

Na velikosti částice záleží, v tomto případě neznamena malé
= bezvýznamné

Malé známe již z historie - Řecko - mikroorganismy
Koch a Pasteur - viry

Rozdělení nanočástic:

- podle původu
- velikosti,
- složení
- podle tvaru

Podle původu

- ✓ **Přírodní** - silikáty, oxidy, hydroxidy, uhličitany, fosforečnany, huminové kyseliny, proteiny, peptidy, bílkoviny, viry, saze, mořské soli, fullereny
- ✓ **Antropogenní** (vyráběné jako vedlejší produkt) - oxidy kovů, aditiva, lubrikony, barviva a pigmenty, fullereny, saze, polymery, kovy, meziprodukty spalovacích procesů

UHLÍK

- ✓ Uhlík je typický nekovový prvek, který se v elementárním stavu vyskytuje ve formě amorfní (saze) nebo krystalické – grafit a diamant.
- ✓ Uhlík ve formě nano se může vyskytovat jako fullereny (sférické molekuly složené z pěti a šestičlenných kruhů atomů uhlíku)– modifikace jsou nanotrubičky a na bázi fullerenů jsou i fullerity a nanopěny (pospojované sítě CNT, 5nm dlouhých, podobná šupinám grafitu, pod světelným mikroskopem připomíná houbu). Dále známe fulleridy a fullereny ve formě cibule.

Nanotrubičky uhlíku

CNT jsou válcové fullereny, které jsou tvořeny velkým množstvím šestiúhelníků nebo pětiúhelníků, jsou dlouhé i několik mikrometrů, úzké několik nm. Mohou být duté, plné nebo několikavrstevné. Vznikají sbalením dvojrozměrné periodické grafenové vrstvy do válce.

Jednovrstevné SWNT (single-walled carbon nanotube)

Vícevrstevné MWNT (multi-walled carbon nanotube).

Chemické vlastnosti: jsou nereaktivní systémy.

Fyzikální vlastnosti: neobyčejná pevnost, pružnost, vodivost

Fulereny

Fullereny jsou obří molekuly, jejichž kostru tvoří vzájemně propojené atomy uhlíku, umístěné ve vrcholech více nebo méně pravidelných mnohostěnů. V nejznámější molekule – buckminsterfullerenu je šedesát atomů uhlíku uspořádáno do pentagonů a hexagonů, jejichž vazby vytvářejí komolý ikosaedr (útvár připomínající fotbalový míč).

Legislativa

- ✓ v současnosti jsou nanomateriály registrovány a klasifikovány podle nařízeních, která platí pro klasické –bulk formy chemických látek
- ✓ REACH – nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, o zřízení Evropské agentury pro chemické látky
- ✓ CLP - nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1272/2008 o klasifikaci, označování a balení látek a směsí.

Klady nanomateriálů

Nanomateriály vlivem své nízké surovinové spotřeby a nízké energetické náročnosti mají kladný vliv na životní prostředí

Negativa nanomateriálů

Malé částice mohou být nebezpečné jak pro lidské zdraví, tak mohou být nebezpečné pro ostatní živé organismy, mohou negativně ovlivňovat životní prostředí. Částice mohou pronikat přes buněčnou membránu a ukládat se v cílových orgánech. Jejich účinek je srovnatelný s účinkem azbestových vláken.

Nanotechnologie a jejich využití

- ✓ Nanotechnologie – takové systémy a aplikace nebo způsoby tvorby struktur a materiálů, které splňují následující podmínky:
- ✓ Mají alespoň jeden rozměr nebo strukturu v intervalu velikosti 1 – 100 nm
- ✓ Využívají fyzikálních nebo chemických vlastností na úrovni atomů, molekul
- ✓ Jsou uměle připraveny
- ✓ Jejich hlavní uplatnění : medicína, informační technologie, výroba a akumulace energie, materiálové inženýrství, výzkum potravin a životního prostředí, bezpečnost, vojenství, automatizace, robotonika

Hlavní cíle

- ✓ Standardizovat terminologii a nomenklaturu oboru, charakterizovat přístrojové vybavení a způsoby měření jednotlivých nanomateriálů, včetně definování referenčních nanomateriálů.
- ✓ Modelace nanomateriálů
- ✓ Bezpečnost nanomateriálů

Přehled evropských aktivit ke standardizaci nanotechnologií:

- ✓ Instituce pro standardizaci CEN, technická komise CEN/TC 352 Nanotechnologies. ISO/TC 229.
- ✓ Nejdůležitější standardizační aktivity: Charakteristika nanomateriálů a expozice nanomateriály, zdraví prostředí a bezpečnost

- ✓ Při evropské komisi byla v roce 2008 vytvořena pracovní skupina CASG NANO, která měla na základě rozhodnutí Rady EU připravit podklady pro správnou definici nanomateriálu.
- ✓ Další úkol, je stanovení správných metodik pro práci s nanomateriály, jejich klasifikace.

V rámci OECD dvě pracovní skupiny:

WPN – zástupce MŠMT

WPMN – zástupce MZ

Aktivity v České republice

- ✓ Standardizace nanotechnologií na národní úrovni: Aktivita jednotlivých členů v komisích jak ISO tak CEN. Nejdůležitější roli na národní úrovni hraje ÚNMZ, který je zárukou přijetí normativních dokumentů ISO a CEN pro jejich zavedení do ČSN.
- ✓ CEN/TC 352 - místopředseda

- ✓ Česká republika se zapojuje ve všech pracovních skupinách, které se podílejí na legislativě, standardizaci, vytváření metodiky, hodnocení zdravotních rizik.
- ✓ Dochází k velkému rozvoji studijních oborů zaměřených na tuto problematiku
- ✓ Rozvoj vědeckých pracovišť zabývajících se problematikou nanomateriálů, nanotechnologií

ČSNMT

- ✓ V rámci této společnosti sekce Nanomateriály.
- ✓ Její činnost je především pořádání seminářů, konferencí, za účasti světových odborníků, vydávání buletinu, kde je sumarizována vědecká činnost v ČR ve vztahu k nanomateriálům a nanotechnologiím
- ✓ NANOCON

Dotazy?

Děkuji za pozornost!

